

CASES OF FUNCTIONAL ELLIPSIS OF A PRONOMINAL SUBJECT ARGUMENT IN FRENCH¹⁰

Assoc. Prof. Veska Kirilova, PhD

Department of Romance Languages

St. Cyril and St. Methodius University

Veliko Turnovo, Bulgaria

Phone: 062 618 283

E-mail: v.dimitrova@ts.uni-vt.bg

Abstract: *The present study examines some cases of unregulated ellipsis of pronominal subject argument in the French language. The aim of the research is to describe and systematize the observed elliptical processes and to analyze the reasons leading to their manifestation. There is a tendency towards standardization of ongoing elliptical processes of an unstressed pronominal argument, which refers to both intrafrsentential and interfrsentential antecedent form, regardless of the semantics, tense or voice of the verb.*

Keywords: *ellipsis, non-normative, pronominal subject, French*

ВЪВЕДЕНИЕ

Известно е, че съвременният френски език е език със субектна подчиненост, за разлика от езиците с „нулев подлог“ (pro-drop), при които изразяването на местоимения субектен аргумент (местоимения подлог) не е задължително (Robert-Tissot, A., 2015: 160), както например в латинския, португалския, италианския, испанския, българския език. При езиците pro-drop позицията на местоимения субектен аргумент остава празна, тъй като глаголното окончание е маркер за неговото лице и число. Във френския език предвербалната позиция е запълнена, а неудареното лично местоимение е носител на информация за глаголната флексия.¹¹ При безличните глаголи предвербалната позиция е запълнена от безличен фиктивен подлог *il* или *ça* (Maillard, M., 1994: 48). Различни научни разработки и граматически пособия по френски език ясно указват условията, при които се извършва задължителната повторна употреба на местоименен подлог, случаите на неговото изпадане, както и тези на допустима вариантност (вж. Grévisse 1964, Wagner&Pinchon 1962, Mauger 1968, Riegel, Pellat, Rioul 1994, Hamon 2007 и др.). През последните десетилетия, във френския език, все по-често се наблюдават случаи на изпадане на неударен местоименен субектен аргумент, а при употребата на сложни времена неговото изпадане може да бъде съпроводено с това на спомагателния глагол. Разглежданият процес обикновено се проявява при неформално общуване (в устната или писмената реч, възпроизвеждаща устната) като диастратна или диафазна особеност. Той е отразен в речта на герои от различни литературни произведения, сред които тези на Льо Клезио (1997), Гавалда (2008, 2014), Дьолакур (2011), Льометр (2009), Депант (2010), Слимани (2016) и др. Разглежданият процес е изследван отчасти в разработки на някои езиковеди, сред които Леман (2006), Шьовалие и др. (1997), Робер-Тисо (2015) и др.¹²

¹⁰ Докладът е представен на заседание на секция „Филология“ на 62-та международна научна конференция „Нови индустрии, дигитална икономика, общество – проекции на бъдещето – VI“, проведена във Филиал – Силистра на Русенски университет „А. Кънчев“, на 27 октомври 2023 с оригинално заглавие на български език: СЛУЧАИ НА ФУНКЦИОНАЛНА ЕЛИПСА НА МЕСТОИМЕНЕН СУБЕКТЕН АРГУМЕНТ ВЪВ ФРЕНСКИЯ ЕЗИК

¹¹ При глаголите от 1 група, напр. в сегашно време, четири словоформи имат еднакъв фоничен облик: 1 л. ед.ч. (je parle [parl]), 2 л. ед.ч. (tu parles [parl]), 3 л. ед.ч. (il parle [parl]) и 3 л. мн.ч. (ils parlent [parl]), при глаголите от втора група, а също и при глаголи от 3 група в сегашно време 3 словоформи съвпадат звуково: je finis [zəfini] (1 л. ед.ч.), tu finis [tyfini] (2 л. ед.ч.), il finit [ilfini] (3 л. ед.ч.); je prends [zəprɑ̃] (1 л. ед.ч.), tu prends [tuprɑ̃] (2 л. ед.ч.), il prend [ilprɑ̃] (3 л. ед.ч.).

¹² Относно нормативното изпадане на местоименен подлог вж. Grévisse, M., 1964 : 162-164, Riegel et al., 1994: 132, Leeman, D., 2006: 23.

Настоящото изследване се спира на някои случаи на нерегламентирано изпадане на неударен местоименен субектен аргумент във френския език. Целта на изследването е да се опишат и систематизират наблюдаваните елиптични прояви и да се анализират причините, довели до тях. Сред разгледаните случаи не са включени тези, свързани с изпадане на безличния субектен аргумент *il* или *ça*.

ИЗЛОЖЕНИЕ

1. Функционална елипса на местоименен субектен аргумент

1.1. Функционална елипса на местоименен субектен аргумент при невъзвратни глаголи

Изследване на Шьовалие и др. (Chevalier, J.-Cl. et al. 1964) сочи, че изпадането на местоименния субектен аргумент в рамките на сложното изречение е свързано с намесата на семантичен фактор при синтактичната организация на изказа: при поредица от съюзно свързани глаголи с идентична стойност, местоимението обикновено се изпуска, но то се повтаря пред глаголи, съдържащи идеята за семантично противопоставяне – при противоположни твърдения, при отрицание, при стилистично обособяване на глагола (Chevalier, J.-Cl. et al. 1964: 231). Следващият пример обаче представя данни точно за обратното: на интрафрастично ниво, при съюзно свързани глаголи, съдържащи идеята за семантично противопоставяне, местоимението не е повторено пред глаголната форма: *Elle dit qu'elle est heureuse, mais Ø est toujours obligée de boire pour s'en souvenir.* (<https://www.babelio.com/livres/Gavalda-La-vie-en-mieux/562813>). Следователно семантичният фактор не е единствено определящ и би следвало да се изследва намесата и на други фактори, способстващи проявата на разглеждания процес като например граматически, стилистичен и други.

Нерегламентирано изпадане на местоименен субектен аргумент се наблюдава при употребата на някои невъзвратни глаголи при неформално общуване в устната реч или в писмената форма на устната реч (есемеси, мнения в интернет форуми): *Hitler? Ø Connais pas !* (= Je ne connais pas); *Arrête! Ø Fais chier* (= Tu fais chier); *Ø A voté !* (примери на Leeman 2006: 25); ... *comment qu'on l'appelle déjà //oh mince// Ø m'en rappelle¹³ plus Ø voyez// j'arrive même plus à me rappeler des noms maintenant... »*; «... *il me revient Yvette Horner – Ø voyez oh mais non mais en parlant comme ça j'arrive à ... »* (Blanche-Benveniste et al. в Leeman 2006: 27); *Oups, j'avais pas vu ton message. Ø Arrive ds 10min* (Robert-Tissot 2015: 163) (есемес съобщение); *Trop de pubs !! Ne m'abonnerai pas !* (коментар по повод гледан филм в Youtube - <https://www.youtube.com/watch?v=TUuuDcMjtXo>). При подобни случаи изпадналият местоименен субектен аргумент е лесно възстановим от наличния дискурс. В посочените примери е налице диалогична реч (устна форма, а в последните два примера писмена) и във всеки един от тях се подразбира кой е предаващият информация и кой е адресатът дори и без местоименен подлог, а в някои случаи граматическите характеристики на вербалната форма (нейната глаголна флексия) или наклонението спомагат за идентифициране на подлога. Изпадането на местоименния субектен аргумент в случаи като *vous voyez* («... *il me revient Yvette Horner – Ø voyez oh mais non mais en parlant comme ça j'arrive à ...*»), сведен до формата *voyez*, биха могли да бъдат обяснени с действието на няколко фактора: 1) висока честота на употреба на структурата, 2) слаба информативна стойност, 3) идентифицируема граматическа флексия – спрегнатият глагол притежава окончание, което прави лесно разпознаваеми неговото лице и число дори и без изразен подлог и 4) подходящ дискурс.

Изпадане на местоименен субектен аргумент може да бъде наблюдавано в социално маркираната реч на персонажи от различни литературни произведения или като стилистичен похват, използван от автора: *Si j'avais pu, j'aurais simplement quitté l'hôpital, mais Houriya était déprimée et seule, nous avions terriblement besoin d'argent. Ø T'ai dit :*

¹³ Елипсата на несамостоятелен местоименен субектен аргумент при възвратни глаголи ще бъде разгледана по-нататък в настоящата работа.

„*Qu'est-ce que je dois faire?*“ (Le Clezio 1997: 125-126); *Voix caressante et ferme. Ø Donne le sentiment d'être entre des mains solides.* (Lemaître 2009: 57); *Son cousin, Karim. Ø Faisait le mariole sur son scooter pendant que des lascars caillaient des keufs.* (Despentes, V., 2010 : 71). Глаголните форми, употребени без местоименен субектен аргумент, са лесно възстановими поради контекста: формата *Ø T'ai dit* реферира към интерфрастичен антецедент (антецедент в предходно изречение), експлицитно изразения местоименен субектен аргумент *je*; формите *Ø Donne* и *Ø Faisait* реферират към номиналните антецеденти съответно *Voix caressante et ferme* и *Son cousin, Karim*. Подобни употреби, наблюдавани в писмената форма на устната реч, биха могли да бъдат мотивирани понякога от визиран стилистичен ефект, както е в следните примери: *Elles se mettent sur la pointe des pieds. Ø Essaient de distinguer ce qui se passe derrière le cordon de police, à l'intérieur de l'ambulance qui démarre toutes sirènes hurlantes* (Slimani 2016: 7). *Il reprit le magasin en main. Ø Ordonna d'importants travaux d'agrandissement – ce qui portera la surface totale de vente, précisait-il, à mille six cent cinquante-neuf mètres carrés* (Delacourt 2011: 25). Възможни са, макар и по-рядко, случаи, при които глаголната форма с изпаднал местоименен субектен аргумент реферира към експлицитна консеквентна форма: *Je suis partie effondrée au son déprimant de leurs encouragements de circonstance: Vraiment désolés, ma petite demoiselle. Laissez-nous un numéro au cas où* (Gavalda 2014: 16).

Наблюдава се също изпадане на местоименен субектен аргумент дори когато той е отделен от антецедентен експлицитно изразен подлог с едно или повече изречения: *Elle semble surprise. Agréablement surprise. Ø Me fait signe de prendre tout mon temps* (Despentes 2010: 100), а в някои случаи антецедентната форма е в предходен параграф:

„*Il se tenait toujours à l'écart. Là-bas, loin des grilles, hors de notre portée. Le regard fiévreux et les bras croisés. Plus que croisés même, refermés, crochetés. Comme s'il avait eu froid ou mal au ventre. Comme s'il s'agrippait à lui-même pour ne pas tomber.*

Ø Nous bravait tous mais ne regardait personne. Ø Cherchait la silhouette d'un seul petit garçon en tenant fermement un sachet en papier contre son cœur“ (Gavalda 2008: 2).

Наблюдаваните елиптични процеси биха могли да се дължат, от една страна, на стилистичен похват, използван от автора, а от друга, би могла да бъде изказана хипотезата, че съществува тенденция към унифициране на проявата на елиптичния процес на субектен аргумент както на интрафрастично, така и на интерфрастично ниво при разпознаваема граматична флексия в подходящ дискурс. Синтактичната позиция на изпадналия неударен местоименен подлог се проявява предимно в началото на главните изречения, като подлогът може да е предшестван от обстоятелствено пояснение: *Parfait lundi Ø suis libre merci, remets toi bien* (Robert-Tissot, A., 2015: 163) и по-рядко в подчинени: *Coucou! Alors ton prog? Moi j' te cache pas qu' Ø suis pas mott à faire grd chose!; [...] Espère Ø éviterons pluie* (в последния пример е изпаднал също и подчинителният съюз) (вж. изследането на Тисо относно изпадане на местоименен подлог при писане на есемеси (Robert-Tissot 2015: 164). В първия пример (*Parfait lundi Ø suis libre merci, remets toi bien*) разпознаваемата глаголна форма спомага за възстановяване на подлога, а във втория пример (*Ø suis pas mott; Espère Ø éviterons pluie*) е налице действие на два фактора: изразен антецедентен подлог (*j' te cache pas*) и разпознаваемата глаголна форма или флексия (*suis, éviterons*). Поради същите причини подобни прояви се наблюдават и в други случаи: *Je me décide à regarder mon soulier de droite. Ø Croiriez ? Tout le devant de la semelle défermé, il restait juste deux rangées de clous vers le milieu* (пример на Aymé в Grévisse 2008: 254). – *Valenciennes, "l'Athènes du Nord"*, *Ø Savez?* (пример на Stil в Grévisse, M., 2008: 254). *Ø Ne connaissent pas de patron!* (пример на Bourdet в Grévisse 2008: 254). Гревис отбелязва, че изпускането на местоимения подлог във въпросителната форма на 2 л. мн. ч. в просторечния говор е характерно за множество области, като отчита ролята на контекста за протичане на този процес [Grévisse 2008: 254]. Разпознаваемата флексия, маркер за лицето и числото на глаголната форма (*avons, connaissent, croiriez*), води до намаляване на информативната стойност на съпътстващия я субектен аргумент съответно *nous, ils, vous*.

Важна роля при изпадане на субектния аргумент играе психологическият фактор. Леман установява, че под негово влияние в речта на един и същ информатор се наблюдава вариантност при произнасяне на едни и същи словоформи – със запазен или изпаднал местоименен подлог. При затруднение в изказа си информаторът си служи с вербална форма, съпроводена от подлог, като реформулира изказа си с цел да изрази по-точно мисълта си. В противен случай той изпуска местоимения подлог. Леман установява също, че отношението на говорещия спрямо казаното оказва също влияние върху проявата на разглеждания процес – при изразяване на лично отношение и ангажиране с предаваната информация той употребява местоимения подлог, при липса на такова информаторът изпуска местоимения подлог: *Hitler ? Connais pas* [Leeman 2006: 30].

В някои случаи се наблюдава елипса на неударен субектен аргумент както пред глаголни форми, употребени в различни времена, така и пред глаголни форми, използвани с различен залог, условия, при които граматическите правила не допускат изпускане на местоимения подлог: [...] *j'étais encore debout et Ø avais tenté de la rappeler mais c'était un numéro en 01 et mes sonneries se perdirent dans le lointain* [Gavalda 2014: 34]. (глаголните форми (*être*, *tenter*), които имат един и същ субектен местоимен аргумент, са в различни времена – *être* е в минало несвършено време, а *tenter* е в минало предварително време). Нерегламентирана елипса на местоимен субектен аргумент може да бъде наблюдавана също в сложно изречение пред глаголни форми с един и същ подлог, но в различен залог – според нормата подлогът следва да бъде повторен: *Il avait eu quelques petits succès, rien de vulgaire, rien de trop. Ø Remarqué, mais pas de prix. Il n'avait pas trente ans, il était convaincu qu'un jour il aurait son Goncourt* [Despentes 2010: 17]. Миналото причастие *remarqué* е част от конструкция *être remarqué* – в конкретната синтактична реализация изпаднал е не само местоименият субектен аргумент, но и съпровождащият го глагол *être*. Факторите, които оказват влияние при протичане на описания процес са, от една страна, семантични – миналото причастие е пълнозначна дума, а, от друга страна, дискурсивни – контекстът съдържа експлицитен интерфрастичен антецедент, в случая местоименен подлог. Изпадане на неударен местоимен субектен аргумент би могло да бъде наблюдавано също, макар и по-рядко, и в някои журналистически материали, както в следния откъс от статия във френския вестник *Le Point*: *L'État américain de Californie a été ébranlé jeudi 4 juillet par une secousse de magnitude 6,4, le séisme le plus puissant à frapper cette région depuis 1999, qui a fait quelques « blessés légers », mais pas de dégâts majeurs, selon les premiers bilans communiqués par les secours. Le président Donald Trump s'est voulu rassurant deux heures après le sinistre. „Ø Ai été pleinement informé sur le séisme dans le sud de la Californie. Tout semble être largement sous contrôle“, a-t-il réagi sur Twitter* (*Le Point*, 04.07.2019). Лишената от подлог вербална синтагма *Ai été informé* реферира към експлицитния подлог от предходното изречение, *Le président Donald Trump*, и спомага за правилното интерпретиране на езиковото съобщение. Проявата на подобна елипса би могла да бъде обяснена с желание за постигане на определен стилистичен ефект.

1.2. Функционална елипса на местоимен субектен аргумент при възвратни глаголи

Част от случаите на изпаднал местоименен подлог се наблюдават с употребата за възвратни глаголи: [...] *comment qu'on l'appelle déjà //oh mince// m'en rappelle plus voyez//* (Blanche-Benveniste et al. в Leeman, D., 2006: 27); *Bientôt à Moscou pour signer un accord de coopération scientifique et rencontrer des acteurs culturels. Ø Me réjouis de revoir la Place Rouge* (пример на Robert-Tissot 2015: 166); *Il le sait. Ø Se surprend dans le noir du hublot et...* (Gavalda 2008). *Elle n'a jamais aimé danser. Ø Se sentait trop gauche* (Lemaître 2009: 65); *Je remplis des premières pages. Ø Commence des premiers chapitres. Ø M'épuise sur des premières phrases* (Delacourt 2011: 35); *ouais d'ailleurs c'est ce qu'il me semblait bizarre au début quand euh j'ai entendu qu'elle faisait la colloc avec toi Ø me suis dit et ben | _ | _ | Ø me suis dit et ben c'est des filles qui ont rien à voir et puis qui se | _ |* (символът „ _ “ обозначава пауза) (пример на Avanzi&Béguelin в Robert-Tissot 2015: 165)]. Проявата на разглеждания елиптичен процес би могла да бъде обяснена със спецификата на възвратното местоимение във френския език – неговата форма се променя спрямо лицето и числото на глагола, което я превръща в

изразител на подлога в 1л. и 2 л. ед. и мн. ч. (*me, te, nous, vous*): *Je manquai de me faire écraser et Ø ne me calmait pas du tout* (пример на Gavalda 2014: 15).

2. Функционална елипса на местоименен субектен аргумент и съпровождащ го спомагателен глагол

При някои случаи би могла да се наблюдава елипса на неударен местоименен субектен аргумент, съпроводена от елипса на спомагателния глагол, влизащ в състава на сложно време: *Nounou qui nous avait gâtés, pourris, nourris, gavés, consolés, épouillés, hypnotisés pour de vrai, envoûtés et désenvoûtés mille fois. Ø Touché les paumes, tiré les cartes, promis des vies de sultans, de rois, de nababs, des vies d'ambre et de saphirs, de poses alanguies et d'amours exquises et Nounou qui en était sortie un matin de façon dramatique.* (Gavalda, A., 2008). Изпадането на субектния местоименен аргумент пред причастните форми *gâtés, pourris, nourris, gavés, consolés, épouillés, hypnotisés, envoûtés* в първото изречение е регламентирано от граматическо правило – то се извършва пред поредица от глаголни форми, употребени в едно и също време и залог, с едакъв спомагателен глагол, в едно и също лице и число. Изпадналият местоименен подлог и спомагателен глагол от второто изречение обаче е отклонение от нормата, но те са лесно възстановими, тъй като е налице номинален antecedent – *Nounou*, а минало причастие подсказва липсващия спомагателен глагол *avoir*: *Ø Touché les paumes, tiré les cartes, promis des vies de sultans (...)*. Подобен е случаят и в следния пример: *J'aurais disséqué une grenouille, crevé un chat que j'aurais été le médecin de la famille, l'assassin de la famille. Ø Séduit une cousine acnéique, le don Juan de la famille. Et puis quoi encore ?* (Delacourt, = 2011:35). Изпадането на неударен субектен аргумент и съпровождащ го спомагателен глагол би могло да бъде обяснено и с ролята на исторически фактор – тяхната елипса е била характерна за народната поезия, за текстовете на стари френски песни: *En passant par la Lorraine: [...] Ø Rencontré trois capitaines, avec mes sabots*. На интерфрастично ниво елипса на неударен местоименен субектен аргумент и на спомагателен глагол би могла да бъде наблюдавана също, когато изпадналият местоименен подлог е отдалечен от изразения antecedent с едно или повече изречения: *Non, il n'avait rien vu venir. Et qui mangerait des ordures, et qui se ferait prendre par papa, et qui serait une pute inculte, et qui se vanterait de baiser des Thaïlandaises prépubères, et qui détaillerait son shopping coké... Ø Rien vu venir. Sans compter que les années 90, comparées à ce qui allait suivre, apparaissaient aimables, finalement* (Despentes 2010:18). Контекстът спомага за правилното възстановяване на елипсирания субектен аргумент и спомагателен глагол. Формата *Rien vu venir* е повторение, в редуциран вид, на пълната форма *il n'avait rien vu venir* от първото изречение.

ИЗВОДИ

За съвременния френски език, който е език със субектна подчиненост, не е характерна елипса на неударен местоименен субектен аргумент, тъй като той е носител на информация за лицето и числото на глаголната форма. През последните десетилетия обаче се наблюдава все по-често неговото изпадане, а при употребата на сложни времена, заедно с него, изпада и съпровождащият го спомагателен глагол (диастратна, диафазна проява или стилистичен похват). Установява се тенденция към уеднаквяване на протичащите елиптични процеси на неударен местоименен субектен аргумент, който реферира както към интрафрастична, така и към интерфрастична antecedentна подложна форма, независимо от семантиката, времето или залога на глагола. Факторите, които действат при проява на този процес са граматически, семантични, стилистични. Психологическият фактор оказва също влияние, както и високата честота на употреба на някои думи, водеща често до тяхната слаба информативна стойност. При случаите на елипса на местоименен подлог, съпроводена от изпадане на спомагателния глагол, от решаващо значение е контекстът.

REFERENCES

- Asnès, M., & Kupferman, L. (2008). Événements, prédicats, arguments : quelques points de repère. *Langages*, 169(1), 7 – 33.
- Chevalier, J.-Cl., Blanche-Benveniste, B., Arrivé, M. & Peytard, J. (1964). *Grammaire Larousse du français contemporain*. Paris: Larousse.
- Grévisse, M. (1964). *Le bon usage*. 8 édition, Paris: Duculot/Gembloux.
- Grévisse, M. (2008). *Le bon usage*. 14 édition. Paris: De boeck/Duculot.
- Hamon, A. (2007). *Grammaire et analyse logique. Analyse grammaticale et analyse logique*. Paris:Hachette.
- Leeman, D. (2006). L'absence du sujet en français contemporain : Premiers éléments d'une recherche. *L'Information Grammaticale*, № 110, 23-30.
- Maillard, M. (1994). Concurrence et complémentarité de *il* et *ça* devant les prédicats impersonnels en français contemporain ou comment distinguer une phrase asubjectale d'une phrase à sujet indistinct ? *L'Information Grammaticale*, № 62, 48-52.
- Mauger, G. (1968). *Grammaire pratique du français d'aujourd'hui*. Paris: Hachette.
- Riegel, M., Pellat, J-Ch., & Rioul, R. (1994). *Grammaire méthodique du français*. Paris: PUF.
- Stoyanova, N. (2021) Disambiguation of the homonyms from the semantic field limite „border“ in french language classes/ *Proceedings of University of Ruse - 2021*, volume 60, book 11.1., 162-168./ Научни трудове, Русенски университет “Ангел Кънчев”- Филиал Силистра, том 60, серия 11.1, 2021, 162-168.
- Tissot, A. R. (2015). Registre et moyen de communication: interdépendance ou indépendance? *Travaux neuchâtelois de linguistique*, № 63, 153-169.
- Wagner, R.L. & Pinchon, J. (1962). *Grammaire du français classique et moderne*. Paris: Hachette.

Експерпирани източници

- Delacourt, G. (2011). *L'écrivain de la famille*. Paris: JC Lattès.
- Despentes, V. (2010). *Apocalypse bébé*. Paris: Grasset.
- Gavalda, A. (2008). *La consolante*. Paris: Le Dilettante.
- Gavalda, A. (2014). *La vie en mieux*. Paris: Le Dilettante.
- Le Clezio, J.M.G. (1997). *Poisson d'or*. Paris: Gallimard.
- Lemaître, P. (2009). *Robe de marié*. Paris: Calmann-Lévy.
- Le Point, 04.07.2019. *Un séisme de magnitude 6,4 ébranle la Californie, pas de dégâts majeurs*. URL:
https://www.lepoint.fr/monde/etats-unis-la-californie-frappee-par-un-seisme-de-magnitude-6-4--04-07-2019-2322811_24.php (Accessed on 16.12.2022).
- Slimani, L. (2016). *Chanson douce*. Paris: Gallimard.